

Hjemmeboende pasienter med demens går sjeldnere til fastlegen

Mye tyder på at dagens tilbud om hjemmetjenester ikke treffer behovet til personer med demens og deres pårørende. Det viser ny forskning.

– En av syv eldre som mottar hjemmesykepleie, har ikke møtt legen sin på halvannet år. Dette er bekymringsfullt, sier forsker Arnt Egil Ydstebø i et intervju med Stavanger Aftenblad. Hele saken kan du lese [her](#).

Arnt Egil Ydstebø er leder for Stavanger kommunes Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester og har stått for studiene av personer med demens i eldreomsorgen. Hans undersøkelser kaster nytt lys over omsorgen for personer med demens:

“ **Dersom den demenssyke ikke vil ha hjelp, er**

***det de pårørende som tar støyten med å
dekke opp og dekke over. Dette må opp på
agendaen.***

– Forskjellene er betydelige. Men vi kan bare spekulere på hvorfor det er sånn at demente oppsøker lege sjeldnere, sier Ydstebø til avisen og legger til:

– Det er ingen grunn til å tro at de er mindre syke enn andre.

Tettere legekontakt nødvendig

– Dette er bekymringsfullt, men ikke overraskende, sier Anita Vatland, daglig leder i Pårørendealliansen, som mener at demensdiagnosene bør føre til tettere, ikke mindre oppfølging fra fastlegene.

– Dersom den demenssyke ikke vil ha hjelp, er det de pårørende som tar støyten med å dekke opp og dekke over. Dette må opp på agendaen, sier hun til avisen.

Hennes erfaring er at type og hvor mye hjelp som ytes ofte er ulikt håndtert i kommunene.

– Derfor må det nå komme på plass samarbeidsavtaler med pårørende, slik at man får avklart hva som er det offentliges ansvar, mener Vatland.

Studiene til Arnt Egil Ydstebø indikerer at personer med demens kanskje ikke får like god oppfølging av fastlegen som ikke-demente hjemmeboende. Den viser også at de demente som har mer utagerende adferd og psykotiske symptomer, har færre besøk hos legen.

– Det kan være krevende for hjemmesykepleien eller pårørende å ta disse med til fastlegen, sier Ydstebø som tar til orde for bedre samarbeid mellom fastleger og kommunale hjemmetjenester.

Over 100.000 med demens i Norge

De tre studiene hans er publisert i internasjonale tidsskrifter. Tidsskrift for omsorgsforskning har også omtalt studiene. Undersøkelsene ble gjort i to store studiegrupper. Mottagerne var både med og uten demens. Den første inkluderte 1001 hjemmeboende mottagere av hjemmesykepleie som var 70

år og eldre, og deres pårørende. Den andre gruppen inkluderte 696 nyinnlagte sykehjemspasienter. Av dem hadde 84 prosent demens. Deres pårørende ble intervjuet om omsorgssituasjonen den siste måneden før innleggelse. Prosjektet er gjennomført i samarbeid med Forskningscenter for Aldersrelatert funksjonssvikt ved Sykehuset Innlandet.

“ Pårørende tar størsteparten av omsorgen når de er tilgjengelige, men det kan også være at pasienten eller pårørende ikke ønsker å ta imot tilbudet fra kommunen.

En nylig publisert studie viser at det er 101.000 personer med demens i Norge i 2020. Forventet økning er 235.000 i 2050 og 380.000 i 2100.

Denne økningen vil legge et stort press på kommunale helse- og omsorgstjenester, særlig på utbygging av sykehjemsplasser.

Pårørende tar mye av omsorgen

Ydstebø har også kartlagt hvordan omsorgen var for 696 nyinnlagte sykehjemspasienter i måneden før de kom på sykehjem. Av dem hadde hele 84 prosent demens. De pårørende ble intervjuet om hvor mange timer de ga omsorg. Nærmeste pårørende sto for mesteparten av den daglige omsorgen. Bare halvparten hadde mer enn én omsorgsyter som bidro i det daglige.

I gjennomsnitt sørget nærmeste pårørende for 142 timer uformell omsorg pr. måned, mens 18 timer omsorg pr. måned kom fra hjemmesykepleien. Omtrent halvparten av pasientene mottok ingen tjenester fra hjemmesykepleien. Pasienter som bodde alene, fikk mer hjelp av hjemmesykepleien (21 timer) sammenlignet med dem som bodde sammen med nærmeste pårørende (9 timer). Pårørende som bodde sammen med pasienten, ga 343 timer uformell omsorg pr. måned – ca. 11 timer hver dag. De som ikke bodde sammen med pasienten, ga 67 timer pr. måned.

Ikke heldig i lengden

Forskjellene i tidsbruken tyder på at de kommunale tjenestene forsøker å erstatte «pårørende-ressursen» der den ikke finnes, ifølge forskeren.

“ Vi vet at høy omsorgsbyrde for pårørende har vist seg å øke risikoen for at de selv blir syke og innlagt.

- Det vil si: De lar pårørende ta størsteparten av omsorgen når de er tilgjengelige, påpeker Ydstebø.
- Men det kan også være at pasienten eller pårørende ikke ønsker å ta imot tilbudet fra kommunen.
- I et lengre perspektiv er kanskje ikke denne «erstatningstilnærmingen» optimal. Vi vet at høy omsorgsbyrde for pårørende har vist seg å øke risikoen for at de selv blir syke og innlagt.

Han mener den offentlige omsorgen i større grad bør komme i tillegg til de pårørendes omsorgsoppgaver. Det kan gjøres gjennom å avlaste i hjemmet eller gi ulike aktivitetstilbud på dag- og kveldstid.

Tekst:

Bethi Dirdal Jåtun

Journalist